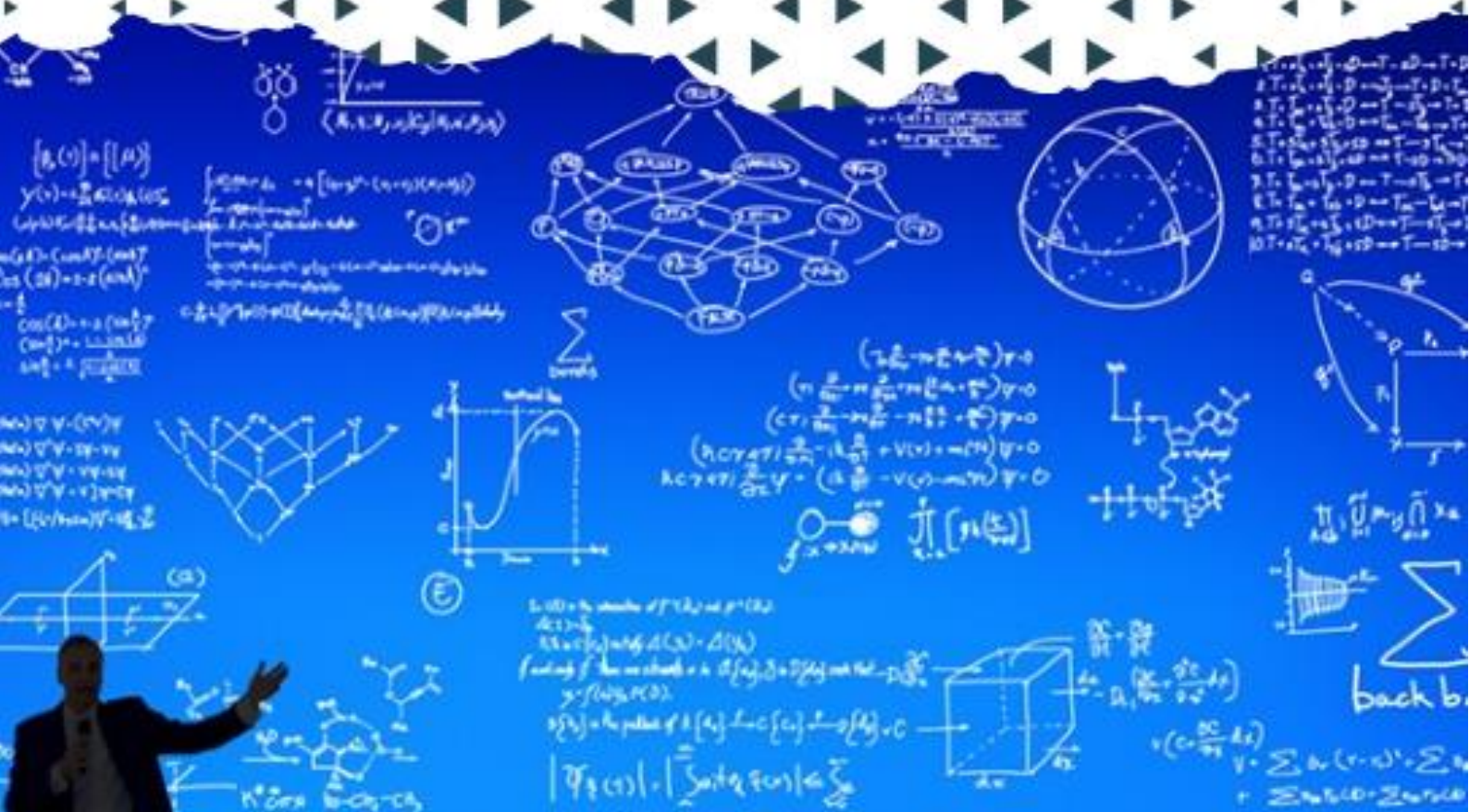

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Google Scholar doi

zenodo

OpenAIRE

+998945668868

<https://innoworld.net>

2025

INNOVATIVE WORLD

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 2-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

**Academic
Resource
Index
ResearchBib**

Directory of Research Journals Indexing

innoworld.net

MATEMATIKA DARSLARIDA MASALA VA MASHQLAR XUSUSIYATLARI VA ULARNI NAZARIY DARSLARDA QO'LLASH**M.M.Abdumannopov**

University of economics and pedagogy NOTM assistent o'qituvchisi

S.Z.Bekmirzayeva

University of economics and pedagogy NOTM Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada matematika darslarda masala va mashqlar xususiyatlari va ularni nazariy darslarda qo'llashning bazi usullari bayon qilingan unda amaliy mashg'ulotlarda masala va mashqlardan foydalanish metodlari, masala yechishni turlicha usullari ko'rib chiqilgan. Masala, mashqlar uchun nazariy darslardani asosiy qoidalar keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar va iboralar: masala va mashqlar, xususiyatlar, nazariy darslar, metodlar, asosiy qoidalar.

АННОТАЦИЯ

В данной статье описаны характеристики задач и упражнений на уроках математики и некоторые способы их применения на теоретических уроках, рассмотрены способы использования задач и упражнений на практических занятиях а также различные способы решения задач. Проблема в том, что упомянуты основные правила теоретических занятий по упражнениям.

Ключевые слова и выражения: задачи и упражнения, особенности, теоретические занятия, методы, основные правила.

ANNOTATION

In this article, the characteristics of problems and exercises in mathematics lessons and some methods of their application in theoretical lessons are described, and methods of using problems and exercises in practical training and different methods of problem solving are considered. The problem is that the basic rules of the theoretical lessons for the exercises are mentioned.

Key words and phrases: problems and exercises, features, theoretical lessons, methods basic rules.

O'quvchi-talabalarning yahshi bilim olishlari, turli fanlarni chuqur o'rganishlarining eng samarali metodlardan biri masala va mashqlardan foydalanishdir. Masala va mashqlar talabalarii mushohada qilish, xulosa chiqarishga o'rgatish bilan birga kam vaqt sarflanishi, ayrim masalalarda ikkilanib turgan o'quvlarni to'g'ri javob topishga o'rgatadi.

Matematik masala va mashqlar yordamida fan tushunchalarini o'rganganda aniq raqamlar, dalillar, hujjatlar asosida tahlil qilish imkoniyati keng. Undan tashqari modellashtiruvchi o'yin, kichik guruhlarga bo'lish,

konkurs o'tkazish va boshqa metodlar asosida dars o'tishda ham masala-mashqlardan keng foydalanish imkoniyati katta.

O'quvchilarga fanlarni o'rgatishda bu fandagi muammo va o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib markaziy o'rinni masala, mashq echish egallaydi deb hisoblash mumkin. Bunga sabab: olgan bilimni amaliyotda qo'llash imkonini masala, mashq echishni mukammal bilish beradi, bilim olishdagi faolligi masala-mashq echish orqali ortadi, masala-mashq fikrlashni o'rgatadi.

Turli masalalar tuzishga faqat topshiriqni hisob-kitob asosida bajarish, javobini aniqlash emas, balki fikr yuritish obekti sifatida qaratilishi lozim.

Masala-mashqlar o'quvchilar bilimini sinashda ham eng qulay metod. Bunday darslarni o'tishda va fanni o'rganish uchun tarqatma material tayyorlashda masala va mashqlardan keng foydalanish mumkin. Ulardan darsda foydalanish turli interaktiv metodlarni qo'llab dars o'tishni tashkil etishda foydalanish imkoniyati nihoyatda katta.

Masala, mashqlardan foydalanib darsni tanlov o'tkazish shaklida tashkil etish mumkin. Bunda teng kuchli masala-mashqlar tayyorlanib, kichik guruhlarga. juftlik yoki individual tarzda echishga qarab darsda qo'yilgan maqsad amalga oshiriladi.

Murakkabligi jihatidan tabaqalashtirgan holda tuzilib, talabalarning salohiyatiga ko'ra masala, mashqlarning beriladi. Natijada murakkab masalani echolmay hafsalasi soviydigan o'quvchilarni ham darsga, o'rganilayotgan mavzuga diqqatini qaratish mumkin.

Masala, mashqlar echish, bir tomondan sinalgan, qadimiy dars o'tish uslubi bo'lsa, ikkinchi tomondan, imkoniyatlari nihoyatda ko'pligi tufayli eskirmaydigan, doimo zamonaviy, uchinchi, universal, barcha fanlarni o'rganishda qo'llash mumkin bo'lgan metodir. Fanlarni o'rganishda bu metod, shubhasiz, nihoyatda katta ustunliklarga ega, yani:

* Masalalardan foydalanish amaliyot yo'nalishiga ega bo'lgani uchun mavzuni o'rganish va talabalar bilimini nazorat qilishning samarali usuli hisoblanadi.

* Masala mavzusi uchun har qanday vaziyatni tanlash mumkin. Masalalar o'quvlar bilimini butun dastur bo'yicha nazorat qilish, shu bilan birga, asosiy yoki qiyin kategoriyalar yoki mavzularni tushunishga qaratilgan bo'lishi mumkin.

* Masalalarning muntazam yechib turilishi hamda uni muhokama qilish talabalarning olgan bilimini uzluksiz nazorat qilish, tushunmagan kategoriyalarni tushunib olish imkoniyatini beradi.

Puxta bilim olishlari, fani chuqur o'rganish uchun eng samarali metodlardan biri masala va mashqlardan foydalanish qanday ahamiyatga ega ekanligini ko'rib chiqdik. O'qituvchi masala va mashqlarni o'quv jarayonida turli shakllarda ishlatishi mumkin.

Dars berishga o'qituvchi tayyorlanar ekan, mavzuni o'qishda qo'llaydigan metodlarini, jumladan, masala, mashqlarni chuqur o'ylab,

ulardan qanday tarzda foydalanishni ko'z o'ngiga keltirishi zarur. Masala va mashqlar kategoriya, qonunlarni sifat xarakteristikasi bilan birga miqdor aloqalarini ham o'zida mujassamlashtirishi bilan muhim rol o'ynaydi. Masala va mashqlar hisob-kitob qilishni taqozo qiladi. Bu esa o'quvchi-talabalarning aniq miqdorlar, raqamlar yordamida qonun va qoidalarini tushunishini osonlashtiradi. Chunki nazariy jihatdan o'rganishda, ko'pincha, ilmiy abstraksiyadan foydalaniladi. Ko'pchilik o'quvchi-talabapar ilmiy abstraksiya metodini tezda tushunishmaydi.

Masala, mashqlar uchun nazariy darslarda quyidagi qoidalar umumiy hisoblanadi:

1. Nazariy darslarda masala, mashqlardan foydalanish me'yorini bilish zarur. Masala, mashqlardan keragidan ortiq foydalanilsa, nazariy masalalarni yoritishga vaqt etmay qoladi.

Nazariy darsi uchun qisqa vaqtda echiladigan masala tuzgan yoki tanlagan maqul.

Qo'yilgan masala, mashqni oxirigacha echish shart emas. Ba'zan masala mashqni dars jarayonida boshlab, mustaqil ravishda davom ettirishni talabalarga topshirish mumkin. Dars jarayonida o'qituvchi masala, mashqni doskada yoki og'zaki shaklda echishi mumkin. Ularni oldindan ko'rgazmali qurol yoki tarqatma material sifatida tayyorlanadi.

4 Dars jarayonida qo'llaniladigan masala, mashqlar doimo real ma'lumotlar asosida bo'lishi shart emas. Unda shartli raqamlardan foydalanish mumkin.

O'rganilayotgan mavzu, nazariy qonun - qoidalar keng ko'lamda real faktlar dalillarni talab qilsa, bunda rasmiy ma'lumotlar asosida tuzilgan jadval yordamida bajariladigan masala, mashqlar qo'l keladi. Savolni o'qituvchi tushuntirish jarayonida statistik ma'lumotlarni tahlil qilib, talabalarni nazariy fikrlashga o'rgatadi. Amaliy tavsiyalar beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Azizxo'jaeva N .O'qituvchi mutaxassisligiga tayyorlash texnologiyasi.- T. 2000
2. Alixanov S. Matematika o'qitish metodikasi. – T:O'qituvchi, 1993 y.
3. Algebra – 7, Algebra – 8, Algebra –9, O'quv darsliklari. – T.O'qituvchi-1998 yil.